

საქართველოს მუშათა

საპარტიო მუშათა - დემოკრატიული პარტიის ორგანო

წელიწადი მესამე, №7.
ივლისი, 1934 წ. პარიზი.
რედაქტორი: სპ. კედია.

La Sentinelle de Géorgie
ORGANE DU PARTI NATIONAL-DEMOCRATE GEORGIEN
Directeur: Sp. KEDIA

3e Année. — № 7. — Juillet 1934.
Redaction et Administration
13, rue Pascal, 13 — Paris 5^e

პირველი ბანაჰინი

საფრანგეთში მყოფ ქართველთა ასოციაციამ პირველი ივლისის საზოგადო კრებაზე და პირველად ამ თითხმები წლის განმავლობაში, გამოუტანა თავისი უარყოფითი განცხადება ე. წ. „პოლიტიკურ ცენტრს“. ეს უკანასკნელი, როგორც ვიცით, შესდგება საქ. ყოფილი მთავრობისაგან და აქ გამოხიზნული ქართული პარტიების თითო-ორთა ნახევარსაგან. ამ კავშირში მდგომარეობის ბატონია ყოფილი მთავრობა: ქისა მას უჭირავს და აკეთებს რაც უნდა იმას, როგორც უნდა ისე. მეორენი აქ სხედან არა იმიტომ, რომ მოსწონდათ ყოფილი მთავრობის ან წინ, ან პოლიტიკა; არამედ იმიტომ რომ მათი იდეები და პრინციპები დღეს დატყვევებული ჰყავს მატერიალური რიგის მოსახრებს. ამის გამო მათ დაკარგული აქვთ თავისუფალი ნება პოლიტიკური მოვალეობის ღირსეული მოხდისა, — ადასტურებენ რაც ბატონს უნდა იმას და იზიარებენ მისი ნაბიჯების მართოდ პასუხისმგებლობას.

ამ ურიგო აღებ-მიცემობის საფარველის ქვეშ, ყოფილი მთავრობა თავის პროვოკაციებსა და ანტიეროვნულ მოქმედებას ამ წლებს განმავლობაში ყოველთვის ასაღებდა, როგორც მთელი ქართული ეროვნული ემიგრაციის ნებისყოფის გამოსახულებას; ნამდვილად კი ემიგრაციის დიდი ნაწილი და ოპოზიციის მყოფი პოლიტიკური ძალები ამ ეგოისტურ ინტერესებზე აშენებულ „პოლიტიკურ ცენტრს“ თავიდანვე უნდობლად ეკიდებიან და ებრძვიან.

მაგრამ ოპოზიციური ძალები დაქსაქსულები იყვნენ და ამიტომ არ სჩანდა მათი ნამდვილი უპირატესობა. ემიგრაციის ნეიტრალური ნაწილი კი, რომელიც პარტიათა გარეშე სდგას და თვალსაჩინო უმრავლესობას წარმოადგენს, შორს იყო გამდგარი და იმ აღმფოთებას, რომელსაც ამ „ცენტრის“ ხელმძღვანელობის მიმართ გულში ატარებდა, აქტიურ გამოსახულებას არ აძლევდა. ამ მდგომარეობით სარგებლობდა ყოფილი მთავრობა და ყოველგან, სადაც ეს შინაური ვითარება უცნობი იყო — და ეს ასე იყო როგორც უცხოელებისათვის, ისე თვით საქართველოსათვისაც, თავისი ადვილად გაჭიქონდა. რამდენი ქართული ღირსების შემლახველი ნაბიჯი არ იქმნა ამგვარად გადადგმული მთელი პოლიტიკური ქართველობის სახელით და ნამდვილად კი ამ ერთი მუქა უზურპატორებისაგან მხოლოდ იმიტომ, რომ ეს პერსონალურად იყო სასარგებლო თუ ყველასათვის არა, „ცენტრის“ გაბატონებული და მარჯვე წევრებისათვის მაინც! რამდენი საბედისწერო გადაწყვეტილება არ იყო მიღებული ამ ქურდულ პირობებში და მერე ცხოვრებაში გატარებული! რამდენი წმიდა ქართული სხეურბო შესწირვია უშედეგო ზოგიერთ მთავანს!... ქართული სახელის ღირსება და ეროვნული საქმის ინტერესი დიდი ხნიდან მოითხოვდა ამ ბნელი საქმიანობის აღკვეთას და მის ავტორთა დაყენებას თავის საკუთარ მოქმედებათა პასუხისმგებლობის წინაშე, რომ ერთ დღეს საყოველთაო გულსწყრომასა და აღმფოთებას იგი სამუდამოდ საქმის გარეშე დაეყენებინა და უვნებელი გაეხადნა ეროვნული ზნეობისა და პოლიტიკისათვის. ამისთვის პირველად ყოვლისა მას უნდა ჩამოშორებოდა ის ხალხი, რომელიც არამც თუ არ იზიარებს ამ ჩვენი ყოფილი მთავრობის პოლიტიკას და მოქმედების წესებს, არამედ ყოველთვის აღმფოთებულია მისი ქცევით, მაგრამ მაინც მასთან რჩება და საშუალებას აძლევს თავისებურად გამოიყენოს მისი სახელი და თანამშრომლობა, და შეცდომაში შეიყვანოს როგორც საქართველო, ისე მისი მეგობრები. ეს, ჯერ ერთი, გაადვილებდა ზემოხსენებულ ოპორტივის და ემიგრაციაში ატმოსფეროს გასწმენდდა, გააჯანსაღებდა. ამით მოიგებდა აგრეთვე პოლიტიკური ზნეობა, მოიშლებოდა სხვის სახელის ექსპლოატაცია და ყოველი წრე თავისი მოქმედების პასუხისმგებელი თვითვე გახდებოდა.

რაც ამ თითხმები წლის წინად უნდა მომხდარიყო, ის ნელ-ნელა ხორცს ისხამს ამ ბოლო ხანებში. ქრონოლოგიურად ამის უკანასკნელი გამოსახულება პირველი ივლისის კრება იყო. ამ კრებაზე „პოლიტიკური ცენტრი“ და მისი მრევლი იმ გადაწყვეტილებით მობრძანდა, რომ ემიგრაციისათვის ღირსება აეყარნა, რომ ის რაც ემიგრაციის ეკუთვნის, ეკითხება და მოეთხოვება თავის საკუთარ პრეროგატივად გამოეცხადებინა, ე. ი. ამ შემთხვევაში დაპატრონებოდა ოფისს, ამ უკანასკნელ ოფიციალურ ნაშთს, ქართველის ემიგრანტული ვინაობის მცნობასა და აღმსარებელს, რომ ესხა ამ ორგანოს საშუალებით განეგრძო ის ბნელი საქმიანობა, რომელსაც წინად აკეთებდა სხვა, დღეს უკვე გაუქმებულ, დაწესებულებათა წყალობით... ეს უკვე ყოველ წრეს გადასული თავხედობა იყო და როგორც ადვილი წარმოსადგენია, ამ გარემოებამ დიდი ალღევება დაატრიალა ემიგრაციის ცენტრის წევრებს. ესე ნებულ კრებაზე, სადაც ეს საკითხი უნდა გარდაწყვეტილიყო, მთელი პოლიტიკური ოპოზიციის ერთად იყო, ნეიტრალური ემიგრაცია მას გვერდში ამოუდგა და, როგორც მოსალოდნელი იყო, „პოლიტიკური ცენტრი“ და მისი ქვეშევრდომი საზოგადოება დამარცხდა.

ამგვარად, ემიგრაციის უმრავლესობამ გამოიტანა პირველი საქვეყნო განცხადება, რომ ის თავის საქმეს არ ანდობს მის თვალში ათასჯერ გაკოტრებულსა და ათასჯერ დამნაშავე ქორდანის მთავრობას და მის მოკავშირე ხალხს. ჩვენს სინამდვილეში ეს დიდი მნიშვნელობის აქტია. აღსრულდა ის, რაც ამ ვაჟბატონებს ჩვენ თავიდანვე მოვხსენეთ, რაც მათ დაეპირდით, ან დავემუქრეთ. ეს საჯარო უარყოფა იმ ყალბი ხმებისა, რომელსაც ისინი შეგნებულად ავრცელებდნენ, თითქოს მთელი ხალხი მათთან იყო და რომ ოპოზიციამ მხოლოდ ორიოდ გამოროტებული კაცი-ღა კნაოდა!

საჭიროა ჩვენი მუშაობის გაგრძელება. ჩვენი ემიგრანტული წარსულისა და აწმყოს ობიექტური ანალიზიდან გამომდინარეობს ერთადერთი დასკვნა, რომელიც ყველამ სამოქმედო რწმენად უნდა გავიხადოთ. ეს არის შემდეგი: — ემიგრაციის განხეობრივება და ქართული პოლიტიკის ეროვნული წარმართვა მთლიანად და მოკიდებულია პოლიტიკური ოპოზიციისა და უპარტიო ეროვნული ემიგრაციის მჭიდროდ და გაგებულ თანამშრომლობაზე. საჭიროა მეტი დაახლოვება ამ ძალებისა, საჭიროა ამ თანამშრომლობამ მიიღოს მჭიდრო, მტკიცე და დაგეგმილი ხასიათი, რომ ჩქარა დადგეს დასასრული იმისა, რაც პირველი ივლისის კრებაზე დაიწყო...

პირადად ბ-ნმა დ. ვაჩანაძემ. მაგრამ ბ-ნ ჟორდანისა, როგორც ეს მის პასუხიდან სჩანს, კომისიისათვის სიტყვა ბანზე აუგდია. ბ-ნი ჟორდანია ცუდად იქცევა და რაც უმთავრესია იგი სცდება თავი ანგარიშში. ძალიანაც რომ მოინდომოს, იგი ამ საკითხს ვერ მიაფუჩებებს. მთელ ამ საქმეს თავისი პატრონი ჰყავს. ეს არის თვით ქართველი საზოგადოება. მას სურს, რომ ამ გამყრელიძის პროვოკაციას სრული ნათელი მოეფინოს და მთელი სიმართლე უკლებლივ გამოეძღვენდეს. საზოგადოება თავის მიზანს მიაღწევს. იგი დაიკავს თავის ღირსებას და თავს აბუჩად არავის ააგდებებს, არც ბ-ნ ჟორდანისა, გვინ-

და - არ გვინდა, ბ-ნ ჟორდანისა წინააღმდეგ დღეს არსებობს უკვე საჯაროდ წამოყენებული ბრალდება — რომ იგი მრავალ მხრივ არის დაკავშირებული გამყრელიძის წერილთან და ამ წერილის გამოქვეყნებასთან „პოსლენდია ნოვოსტი“-ს ფურცლებზე.

ბ-ნმა ჟორდანამ ეს ბრალდება ან უნდა კატეგორიულად უარჰყოს — და ამ დემანტის ღირებულებაზე მაშინ ვილაპარაკოთ — ან უნდა დანაშაულში გამოტყდეს და ბრალდება იცნოს. პირველი იქნება თუ მეორე, ბ-ნმა ჟორდანამ თავისი პასუხი უნდა საზოგადოებას აუწყოს. რაც მალე იქნება, მით უკეთესია მისთვის.

ისტორია საქართველოსი და უღარდელი კაცის ისტორია

„ქვეყნის აშენებას გვიქადის ბ-ნი ნოე ჟორდანია და მისი აიარები. საბა ორბელიანის ზღაპრისა არ იყოს, თითონ მამალსავით ხეზედ შემჯდარა და იძახის: მე აქ ვიყავი და თქვენ მანდ იყევით და სოფელი აშენდებოთ. ამ იმედით ბრძანდებოდეს ბ-ნი ნოე ჟორდანია და მისი კამპანია და როცა ამ გზით იმან ქვეყანა ააშენოს, მე წილს ნუ დამიდებენ, არ დავემდურები.“

ილია ჭავჭავაძე

ასე სწერდა ილია ჭავჭავაძე ოცდაათობის წლის წინეთ და დღეს ყველა ხედავს, რომ ილია ჭავჭავაძე არა სცდებოდა. ბ-ნმა ნოე ჟორდანამ ქვეყანა ვერ ააშენა, ქვეყანა მტერს ჩაუგდო და თითონაც ქვეყნიდან გამოიქცა. მაგრამ ბ-ნი ჟორდანია უღარდელი კაცია. ჯიბეში ხელი ჩაუწყვია და იძახის: საქართველოს მართო ჩემმა პოლიტიკამ არაგო! აღარც საქართველო და ქართველი ერთი, აღარც საქართველოს მეფენი და მათი პოლიტიკა, აღარც მეცხრამეტე საუკუნე და ილია ჭავჭავაძე, ბიჭი მართო ერთი ბ-ნი ნოე ჟორდანია ყოფილა და კარგი ქართული პოლიტიკაც მხოლოდ მას ჰქონია. ასე ყოფილა მთელ საქართველოს შესარცხვენად და მართო ერთი ბ-ნი ნოე ჟორდანისასახელოდ, თუ კაცი არ დაიზარებს და წაიკითხავს ამ წერილს, რომელსაც ეს ერთი ხანია, ბ-ნი ნოე ჟორდანია „ბრძოლის ხმაში“ ბეჭდავს.

ბ-ნი ჟორდანია ძველი მწერალია. მის სამწერლო მოღვაწეობას ორი მოვლენა ახსიათებს. ორმოცი წლის განმავლობაში მას არ დაუწერია არც ერთი თხზულება საქართველოზე და არ დაუწერია საზოგადოთ თხზულება. მან პირველთაგანმა დაიწყო ჩვენში ისტორიული მატერიალიზმის ქადაგება, მაგრამ ქართული თხზულება ისტორიულ მატერიალიზმზედ დასწერა არა მაინც მან, არამედ ნოე რამიშვილმა. ჟორდანისა ყველა ნაწერები პოლემისტურია. ვერ იტყვიან, რომ პუბლიცისტურ მწერლობაში საუკეთესო ენარი, მაინცა და მაინც, პოლემიკა იყოს. პოლემიკა პუბლიცისტურია, თუ გნებავთ, ერთგვარი მუქთანობობაც არის. პოლემიკის საკუთარს არაფერს იძლევა და სხვისას ყველაფერს ედავება. ბ-ნ ჟორდანისა განსაკუთრებული თვისება კიდევ ის იყო, რომ დღეს აღარ ახსოვდა — გუშინ რას სწერდა. ილია ჭავჭავაძე ამის გამო „ორპირა და ორთავა“ პუბლიცისტს ეძახდა. ამიტომ, როგორც მწერალი ბ-ნი ჟორდანია ჩვენს პუბლიცისტურიაში მუდამ ცხენ-შეკავებულ კაცს ჰგავდა. საცა უნდა მიდიოდა, როცა უნდა მიდიოდა. იოლი საქმეა, თუ შინ ყოფნა არ გიყვარს, ან, მეტადრე, თუ სახლი სულ არა გაქვს. და სწორედ ეს ქართული სახლი არა ჰქონდა ბ-ნ ჟორდანისა ქართულს მწერლობაში. მისი იდეები ყველა უცხოეთიდან იყო მოტანილი და ქართულ აზროვნებასთან საერთო არაფერი ჰქონდათ. არავინ იცის, რას აძლევდა მათში, მაგრამ ჰყიდიდა უფრო იფუად, ვიდრე ყიდულობდა. ამითი აიხსნება რომ ყველა მისგან შემოტანილმა იდეამ დიდი ვულგარიზაცია განიცადა ჩვენში და „ხალხური“ გახდა. ასეთი კომერცია ბოლოს და ბოლოს ყველგან ზარალით თავდება და ბ-ნ ჟორდანისამაც იზარალა. თავში ილია ჭავჭავაძემ და ეროვნულად აღზრდილმა საქართველომ არ მიიღო, ბოლოში საკუთარმა მიმდევრებმაც უბრუნეს კები. პოლიტიკური კარიერა, რომელიც მან საქართველოში აკეთა, სულ არ გულისხმობს იმ თვისებებს, რომლებიც საჭიროა, რომ ადამიანი სახელმწიფო კაცი გახდეს.

ასეთი რამისათვის მას სხვა ხერხები ჰქონდა, რომელთა შორის ქანაობას, ქარზედ ცხვირის ჭერას და წაჯე-უჯეუჯეუკობას ნაკლები ადგილი არ ეკიარათ. ჟორდანია მარქსისტი და ინტერნაციონალისტი, ჟორდანია — რუსული სახელმწიფო ცენტრალიზმის მომხრე და საქართველოს ავტონომიის წინააღმდეგი, — დამოუკიდებლობის ხანაში, — საქართველოს პრეზიდენტი და „ერის ბელადი“ შეიქმნა. საქართველოსათვის, რომელსაც ეროვნული ბრძოლის ბელადები სხვა ჰყავდა, ასეთი რამ მძიმე უხერხულობას წარმოადგენდა. მაგრამ ბ-ნ ჟორდანისაზედ ზედ გამოკრძალი იყო. არიან პატარა ქვეშაირტებანი, რომელთა ცოდნა ადამიანს „ნიჭიერად“ ხდიან. მათ რიცხვს, სხვათა შორის, ის ქვეშაირტებაც ეკუთვნის, რომ კაცმა ეროვნეცხი რომ მოსწვას, საჭირო არ არის კვერცხი თვითონ დასდოს. ყველა თვითრიგაი უკეთ, ბ-მა ნოე ჟორდანამ ეს ქვეშაირტება იკრავდა. თავისი პრეზიდენტობა და თავისი დამოუკიდებელი საქართველო ბ-ნმა ჟორდანამ იმ კვერცხებისაგან მოსწვა, რომელსაც საქართველო ოც და ხუთი საუკუნე სდებდა. მაგრამ ესხა გაიძახის, რომ კვერცხიც მისი დადებული ყოფილა.

ასე იქცევა ბ-ნი ჟორდანია იმ წერილებში, რომელსაც სათაურად „საქართველოს საჯარო პოლიტიკა“ ჰქვია და რომელიც ქართულ ისტორიას იხილავს და ქართულ ისტორიას ასა-მართლებს. მან არ იცის ქართული ანდაზა, რომელიც გვასწავლის, რომ „წინა კაცი უკანასი ხიდილი“. მას არ ესმის, რომ გადასულ ეპოქას თავისი უნდა მიუხუროს, წინაპარს ჯეროვანი ავოს და თავი მის შემკვიდრედ ჩარიცხოს. ასე იქმნება ყველგან ტრადიცია, კეთდება პოლიტიკა, შენდება ერი, იწერება ისტორია. ბ-ნი ჟორდანია უკუღმა იქცევა. ცხენდაცხენ ისტორიაში იჭრება, ყველას ამართავებს, ნამდვილ ეროვნულ გმირებს და ნამდვილი პოლიტიკის ხალხს კარში ერეკება და ასე მოსუფთავებულ ისტორიის მოედანზედ თითონ სდგება დონჯ-შემოყრილი — პოლიტიკა და ბიჭი ჩემისთანა უნდა!

ნამდვილი ნოე ჟორდანია იქ არის, როცა ის ირაკლი მეფეზედ და ილია ჭავჭავაძეზედ ლაპარაკობს. ბ-ნი ჟორდანია აქ ცხენის ქენებას და მათრახის ქენებას აღარ სჯერდება და მკვდრებსა სცარცვამს. იმათ ტანისამოსს თითონ იკვამს და თავისას მათ საფლავებზედ სტოვებს. ირაკლი მეფეს საქართველოს გაერთიანება არ სდომია და პოლიტიკაც ფეოდალური ჰქონია. ხოლო ილია ჭავჭავაძე არა ყოფილა რა თუ არა რომანოვების დინასტიის მეხოტბე. ასე სწერს საქართველოს ისტორიას ბ-ნი ნოე ჟორდანია, ასე ამკობს არა ერთი და ორი თაობის ხალხს, არამედ ხუთი-ექვსი საუკუნის საქართველოს, მეფეებს და პოლიტიკას, რომელსაც ეროვნული საქმე უკეთებია, საქართველო შეუნახავს, სამეფო და ერი უპრსებებია. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ამას სწერს კაცი, რომელმაც საქართველოს ორ წელიწად ნახევარსაც ვერ მოუარა! სასაცილოა, სამწუხარო რომ არ იყვას... ამ უფიცობის ან განზრახ გადასხვაფერებული ამბების გამოშვებებსა მე არ შევეუდგები. ბ-ნ ჟორდანისთან ისტორიულ ამბებზედ კამათი უნაყოფო საქმეა. მაგრამ ბ-ნ ჟორდანისა წერილებში არის გარემოება, რომელიც მკითხველის ყურადღებას ძალიან უნებურად იპყრობს და სენსაციას ახდენს. ბ-ნ ჟორდანისა წერილების მთავარი აზრია — მკითხველი დააჯეროს, რომ საქართველოს სწორი

ბ-ნი ნ. ჟორდანია სდუმს... როდემდის?

მისის ნომერში, ბ-ნ ნ. ჟორდანისა საყურადღებოდ, ჩვენ მოვათავსეთ ბ-ნ დ. ვაჩანაძის მიერ, პოლიტიკურ დაჯგუფებათა წარმომადგენლობის საგანგებო კრებაზე განცხადებული ბრალდება, — რომ აქ კარგად ცნობილი პროვოკატორი გამყრელიძე იარალი იყო ბ-ნ ნ. ჟორდანისა ხელში და რომ გამყრელიძის წერილის პასუხისმგებელი ავტორი ბ-ნი ნ. ჟორდანია ბრძანდებოდა.

ჩვენ მოველოდით, რომ ბ-ნი ნ. ჟორდანია ამ მძიმე ბრალდებას პასუხს გასცემდა და იტყოდა, მართალი იყო იგი ბრალდება თუ არა. მას აქეთ ორმა თვემ გაიარა. ამ ხნის განმავლობაში წე-

რით ბ-ნმა ჟორდანამ ბევრი სწერა — იხილეთ „ბრძოლის ხმაში“ ნომრები — მაგრამ ამ ბრალდებას კი არ გამოეხმაურა.

მეორეს მხრივ, ჩვენს დღევანდელ ნომერში იბეჭდება ჩვენი თანამშრომლის ბ-ნი კალამის წერილი, სადაც მოყვანილია გამყრელიძის პროვოკაციის გამოსაძიებლად არჩეული კომისიისა და ნ. ჟორდანისა მიწერმოწერა. კომისიის ერთი წერილიდან სჩანს, რომ იგი საქმის გამოძიებას ბ-ნ ნ. ჟორდანისა კარგამდე მიუყვანია. ბ-ნი ვაკარის ჩვენების მიხედვით, კომისია პრეზუმციის გზით ბ-ნ ნ. ჟორდანისა იმავ ბრალდებას სწამებს, რა ბრალდებაც მას დასდო ცხადთ და

საგარეო პოლიტიკა მეფე ირაკლის და ილია ქვე-
ქავცეს კი არ ჰქონდათ, არამედ კარლ მარქსი...
საიდან კულ-ილიასაო, იტყვიან მკითხველი, მაგ-
რამ ასეთი ფოკუსის მანქანა იმავე ბ-ნ ნოე უო-
რდანიას უნდა მოუსმინოთ.

ბ-ნმა ნოე უორდანიამ მთელი თავისი პუბლი-
ცისტური და პოლიტიკური მოღვაწეობა კარლ
მარქსის თეორიების ქაღალეზე და „როგორც ით-
ქვა, ვულგარობის“ მისი სახელით შე-
ვიდა ის, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, რუს-მარქსის-
ტების პარტიში და შეიყვანა იქ ქართველი ხალ-
ხი, ემაგალითო ამბავი, რომელიც ჩვენში პირვე-
ლად ნოე უორდანიამ ჩაიღწია. მისი სახელით ებრ-
ძოდა ის საქართველოს ავტონომიის და 1908 წ.
ახსენებდა, რომ საქართველო ინტერნაციონალ-
ური ქვეყანა შეიქმნა, რაკი ის რუსეთში მისა-
კუთრია. არავის ახსოვს ქართველი მარქსისტი და
სოციალდემოკრატი, ერთხელაც არის გამოსული-
ყოს და ეთქვას, რომ მარქსი საქართველოს დამო-
უკიდებლობის მომხრე იყო. პირიქით, საქართვე-
ლოში ამყარებდნენ ახალ „ცივილიზაციას“, რომ-
ლის ძალით ქართველებს ქართველობაზედ ხელი
უნდა აეღოთ და მსოფლიოს მოქალაქენი გამხდა-
რიყვნენ, ვინაიდან ამას მოითხოვდა მარქსიზმი
და მარქსი. რამდენი იყო ამის გამო დაეა პრესაში,
საზოგადოებაში, განათლებულ ქართველის სახ-
ლში და გლეხის ოჯახში. რამდენი წახდა მაშინ
ქართული სისხლი, რამდენი შეიყვანა ადამიანთ-
რი და ქართული გზინობა, რა ძნელი იყო ეს დრო,
დეგენერატიული, ნილიისტური - ეროვნულად,
რუსოფილური - პოლიტიკურად, მაგინებელი ქა-
რთული ღირსების, კულტურის და ისტორიის.

ყველაფერი ეს მარქსის სახელით და მარქსიზმის
გულისათვის ხდებოდა. ბ-ნი უორდანიას დღეს მო-
ულოდნელად გამოდის და უსირცხვილოდ და
უბოდიშოდ აცხადებს, რომ კარლ მარქსი, ეს სა-
შინელი და საქართველოს ამრევი და დამაქვევარი
კარლ მარქსი, ბატონებო, საქართველოს რუსეთი-
საგან ჩამოშორების და საქართველოს დამოუკი-
დებლობის მომხრე ყოფილა... რა კომედიია, რა
მასხრობაა, რა დისტორიის თამაშია, ბატონებო,
ჩემზედ, თქვენზედ, საქართველოზედ, ამ საცოდავ
და საბრალო ბ-ნ ნოე უორდანიასზედ და რა იქმნე-
ბოდა რომ ილია ქვეკვაძე ერთი წუთითი საფლა-
ვიდან წამოახდია, ის ქვეკვიანი და კაცის გულთა-
შილია ილია ქვეკვაძე, რომელიც ამბობდა: —
ბატონებო, ყო ვჯერათ, ნოე უორდანიას ვეატყუ-
ებ, ნოე უორდანიამ მარქსი არ იცის! სერი
სწორედ, აბა, ეს იქმნებოდა!...

რა ექნათ ეხლა, ვეყვით ბ-ნ ნოე უორდანიას,
რაკი მარქსი საქართველოს დამოუკიდებლობის
მომხრე ყოფილა? ბ-ნ ნოე უორდანიას განზრახვა
სწორედ ეს არის. ჯერ იმითი ასულელა ქართვე-
ლი ხალხი, რომ მარქსი დამოუკიდებლობის „წი-
ნალმდეგი“ იყო, ეხლა იმითი სურს ასულელის,
რომ მარქსი „მომხრე“ ყოფილა. ბ-ნ ნოე უორდა-
ნიას წერილები „საქართველოს საგარეო პოლი-
ტიკაზე“ სწორედ ასეთი ანეკისია, მაგრამ ბ-ნი
უორდანიას სცდება. მარქსი „მომხრე“ და მარქსი
„წინააღმდეგი“ ქართველ ხალხს დღეს ფეხებზედ
ჰკიდია. თავის ბედს ის მარქსის სამუქედლოში ვე-
ლარ გამოჰკვერავს და ვერავითარი ყალთაბანდო-
ბით მას ვერავინ ვერ დაუშტკიცებს, რომ მის ბედ-
ზედ ფიქრობდა მარქსი და არა ილია ქვეკვაძე.
საკითხი სხვანაირი დგას და ეს საკითხი საკუთრივ
ბ-ნ უორდანიას ეხება. ორში ერთია: — ან ბ-ნ ნ.
უორდანიას არ სცოდნია თავის დროზედ მარქსის
ასეთი შეხედულება და ქართველი ხალხი ამდენ
ხანს ასულელა, ან სცოდნია, მაგრამ როგორც რუ-
სოფილს და პლენანოვეც თავისი მიმდევრებისა
თვის დაუშალავს. საკითხი სწორედ ეს არის. რად-
გან არსებობს არა მარტო წარსულ საუკუნოების
ქართული საგარეო პოლიტიკის ისტორია, სადაც
ბ-ნი უორდანიას თავის ცხენს დაჯირითებს, არა-
მედ არსებობს ბ-ნ უორდანიას საკუთარი „საგა-
რეო“ პოლიტიკაც, რომელზედაც ის ასე ჰქვიანთ-
რად სდუმს. ეს საკუთარი „საგარეო“ პოლიტიკა
ბ-ნ ნოე უორდანიას ჰქონდა არა მარტო დამოუ-
კიდებლობის ხანაში, არამედ ამაზედ ადრეც და
ჯერ კიდევ მაშინ, როცა ილია ქვეკვაძე ცოცხა-
ლი იყო. აი ამას უნდა ახსავდეს ვერაღ, რათა ვა-
მოჩნდეს, რა პოლიტიკა ჰქონდა მისგან დაწუნე-
ბული ილია ქვეკვაძეს და რა იყო ეს ბ-ნ უორდა-
ნიასაგან მოწინებელი მისი საკუთარი „პოლი-
ტიკა“?

1906 წელს, კავკასიის ნამესტნიკი, გრაფი ვო-
რონცოვ-დაშკოვი მოახსენებდა რუსეთის იმპერა-
ტორს: — თავდაზნაურობა, სამღვდლოება და
ინტელეგენცია საქართველოში სეპარატისტულია,
ერთად ერთი საიმედო ძალი, რომელსაც შეიძლე-
ბა რუსის ხელისუფლება საქართველოში დაეყრ-
დნოს, ქართველი სოციალდემოკრატები არიან,
მართალია, საშიში რევოლუციონერები, მაგრამ
სახელმწიფო ცენტრალისტები და რუსეთის
მთლიანობის მომხრენი. — ეს ამბავი თავის
დროზედ ქართულმა პრესამ გამოაქვეყნა, მაგრამ
ნოე უორდანიას ისე სწერს, „საქართველოს საგა-
რეო პოლიტიკაზე“ ისტორიას, რომ ამ ამბავზედ
თვალსა ხუჭავს. ბ-ნ ნოე უორდანიას საკუთარი
„საგარეო“ პოლიტიკა კი სწორედ ეს იყო. ასე

მოსკოვმა უკვე მოათავა საერთაშორისო დი-
პლომატიურ სფეროში იაპონიის საფრთხით ნა-
კარხანხევი პოლიტიკა. ამ დარგში მის უკანასკ-
ნელ თადარიგს წარმოადგენს აღმოსავლური პა-
რტის კონცეპტია და ხალხთა ღიაგანი შესვლის
გარდაწყვეტილება. დღეს ორივე ამის განაღდე-
ბისათვის, როგორც ვიცით, დაუზოგავად ხარ-
ჯავს თავის ქვეყნის სადიპლომატიო რესურსებს
საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრი ბ-ნი
ბარტუ.

მორჩა თუ არა ოფიციალურ ქვეყნიერობასთან
თავისი ურთიერთობისა და პრესტიჟის აღდგენის
საქმეს, მოსკოვი შეუდგა მესამე ინტერნაციონალ-
ის გარეშე მდგომარეობაში ოჯახის თავისთან
შეროებას. ეს მეორე კონცეპტია ნაკლები მნი-
შვნელობისა როდია. მორალური თვალსაზრი-
სით, მას მეტი ღირებულება აქვს მისთვის. თუ ეს
შეროება მოხდა და მუშათა გაერთიანება საერ-
თაშორისო მამულებით განხორციელდა, ერთი რამ
უეჭველია: ამ დიდი შრომის არმიის ბელადობა
წილად ერგება არა სხვას ვისმე, არამედ მარტოდ
და მხოლოდ მოსკოვს, როგორც წმინდა მუშურ-
-მარქსისტული იდეოლოგიის ბატონობის გამომ-
სახველს, როგორც ამის გამო და ამის წყალობით
მუშათა თვალში წარმტაცი საიდუმლოებით შე-
მკულ ქვეყანას და ბოლოს, როგორც ბატონ-პა-
ტრონს აუარებელი სახელმწიფო რესურსისა, რაც
ამ არმიას უკეთაღ შეიარაღებს და უკეთაღ
აბრძოლებს მსოფლიო რევოლუციის მიზნებისა-
თვის.

გასაკარგი შემთხვევა! ამ ხანად მოსკოვის ეს
მეორე კონცეპტია, ისე როგორც პირველი,
ცხოვრებაში ტარდება ფრანგული ძალებით. თუ
პირველს მხარს აძლევს ოფიციალური საფრან-
გეთი ბ-ნ ბარტუს სახით, რასაკვირველია, საკუ-
თარი საერთაშორისო საქორების გულისათვის,
მეორეს ჰირსულფობას უწევს მუშათა საფრან-
გეთი მარსელ კაშენისა და ლეონ ბლუმის.

არ ითქმის, ეს არ იყოს მეტის მეტი მოხრე-
ბული მიღწევა საბჭოთა დიპლომატიისათვის.
კონსერვატიული საფრანგეთი — არსებულ
„სტატუს კვოს“ შესანახად, რევოლუციონური
საფრანგეთი — მსოფლიო გადატრიალების მო-
სახდენად; პირველის გამოყენება მეორის მომწი-
ფებამდე და მერე კი მეორისა — პირველის გასა-
ნადღურებლად — ეს ხომ მთელი პროგრამაა მო-
სკოვისა, როგორც სახელმწიფოსი და როგორც
მესამე ინტერნაციონალის წინამძღოლისა. მოუ-
ლოდ ბუნებრივი იყო, რომ პირველი თადარიგი
ამ თავის მეორე კონცეპციის სასარგებლოდ მო-
სკოვის სწორედ იმ ქვეყანაში დაეჭირა, სადაც
ოფიციალურად ყველაზე მეტი ფასი და მოწო-
ნება აქვს, ე. ი. საფრანგეთში. მუშათა გაერთი-
ანების დაწყებას სწორედ აქედან, საფრანგეთი-
დან აქვს თავისი უეჭველი უპირატესობანი.

ასეა თუ ისე, დღეს უკვე შეწყვეტილია ფრანგ
სოციალისტებსა და ფრანგ კომუნისტებს შო-
რის მთელი თითხმები წლის განმავლობაში წა-
რმოებული დაუნდობელი ბრძოლა. სამტროდ
გადაკიდებული მძებო ერთმანეთს დაეზავნენ და
გაამთელეს დარღვეული მარქსისტული ფრონ-
ტი.

ეს ახალი ფაქტი, რომელიც ერთიანად მოსკო-
ვის თაოსნობას ეკუთვნის, მეტად მნიშვნელოვან
პოლიტიკურ მოვლენას წარმოადგენს. ექვს ვა-
რეშეა, რომ იგი ჯერ თვით საფრანგეთის შინა-
ურ პოლიტიკურ ძალთა ურთიერთობას დაეტ-
ყობა და მის სასწრაფო გადამიჯნებს მოახდენს.

აფასებდა ბ-ნ უორდანიას პოლიტიკას თითონ რუ-
სეთი და ასე ჰყოფდა საქართველოს სეპარატის-
ტებად და რუსოფილებად. სეპარატისტების ბუ-
ნებრივი მეთაური ილია ქვეკვაძე იყო, რუსოფი-
ლების — ნოე უორდანიას. მაგრამ ბ-ნი უორდანიას
ისტორიას ყირამალა აყენებს. თითონ სეპარატის-
ტების სათავეში ჯდება, ილია ქვეკვაძეს რუსო-
ფილებში და რომანოვების დინასტიის მეხოტბე-
ებში ვხვანის. რა საბუთით? საბუთი ალბან და
არის, რომ მარქსი ოდესღაც საქართველოს დამო-
უკიდებლობის მომხრე ყოფილა, მაგრამ ბ-ნ უორ-
დანიას ან არ სცოდნია ეს ამბავი, ან არ სდომია...

აი, ბ. უორდანიას სამართალი, კრიტიკა, ისტო-
რია და პოლიტიკა. დასაჯერია ამის შემდეგ ის,
რასაც ის ქართველ მეფეების საგარეო პოლიტი-
კაზედ, მეცხრამეტე საუკუნეზედ და ილია ქვეკ-
ვაძეზედ სწერს? შეგვიძლიან ვენდოთ ქართული
ისტორიის ცოდნაში ან მით უმეტეს საქართვე-
ლოს საგარეო პოლიტიკის გაგებაში ისეთ კაცს
და ისეთ მარქსისტს, რომელსაც ისიც კი არა ცო-
დნია, ან განზრახ დაუმალავს, რაც მარქსის ნაწე-
რებში ქართველ მარქსისტისათვის ყველაზედ სა-
ყურადღებო უნდა ყოფილიყო? რამდენი გამოე-
პარებოდა და რამდენს გადამალავდა ბ-ნი უორ-
დანიას ქართულ ისტორიაში ჯიროთის დროს —
ეს მკითხველისათვის მიგვინდვია.

შ. ამირეჯიბი

ამ მხრივ, პირველი განსაცდელი ძველი კარტე-
ლის რადიკალ-სოციალისტურ ნაწილს დაატყდა.
მიემხრობა ეს უკანასკნელი მემარჯვენეთა ბა-
ნას. თუ მემარჯვენეებს, ან განაწილებდა თუ
არა მათ შორის, ერთი რამ ცხადია — ამით დაწე-
ქარდება პროცესი ორი საფრანგეთის ჩამოყალი-
ბებისა და მათი ერთმანეთთან ფრონტალური და-
ჯახებისა. შუაძალების ამოჭობის გზით, ორი
უკიდურესობა ერთმანეთს დაუპირდაპირდება: -
ერთი მხრით, ეროვნულ-დემოკრატიული და მე-
ორისა — ინტერნაციონალურ-დიკტატორული.

რომ ამ დისპოზიციამ ის მძიმე შედეგები მო-
ავლინოს, რაც სხვაგან მომხდარა, ეს შეუძლებე-
ლი არ არის.

ყოველ შემთხვევაში, ეს მოვლენა დღევანდელ
წერტილზე არ გაჩერდება. კომუნისტებსა და
სოციალისტებს შორის ჩამოვარდნილი შეთანხ-
მება, ალბად, დიდ ხანს არ დაიხანებს და მალე
ორგანიულ კავშირად გადაიქცევა. ჯერ ერთი,
ამის მომხრე აკტიური ნაწილი თვით საფრან-
გეთის სოც. პარტიისა; რაც შეეხება მოსკოვს, ეს
არის დღეს მისი მთავარი ზრუნვის საგანი და ამი-
ტომ მის განხორციელებას იგი მოახმარს მთელ
თავის გავლენასა და შეძლებას; მეორეს მხრით,
საფრანგეთის სოციალისტური პარტიის ეს ნაბიჯი
ასე ვსთქვათ, წინასწარ სწყვეტს მთელი მეორე
ინტერნაციონალის პოლიტიკას ამ სფეროში, თუ
სახეში მივღებთ იმ გარემოებას, რომ ვერმანისის,
იტალიის და ავსტრიის სოციალისტური პარტიე-
ბის განადგურების შემდეგ მეორე ინტერნაციონალ-
ში გარდაწყვეტი გავლენა ფრანგის სოციალი-
სტებს დარჩათ.

ამავე დროს ბ-ნი ვანდერველდე, ბელგიის სო-
ციალიზმის ბელადი და მეორე ინტერნაციონალის
თავჯდომარე, თავგამოდებით მომხრეა ბოლშევი-
კებთან შეთანხმებისა. ამ შემთხვევაში, ფრანგის
სოციალისტებისა და ვანდერველდე მთელი ევრო-
პის სოციალისტების გულისანდებს გამოსახვენ.
ყველანი, ეკუთვნიან ისეთ ქვეყნებს, სადაც ფა-
შიზმი გაბატონებული, თუ იმ ქვეყნებს, სადაც
პარლამენტარული რეჟიმი დარჩენილი, ყველანი
პირველ რიგში აყენებენ ფაშიზმის დამარცხების
საკითხს. ამ საქმეში მათი ერთად ერთი და ბუნე-
ბრივი მოკავშირეა მოსკოვი, მათზე უფრო მო-
წყურებულნი მსოფლიო არაულობასა და თანამე-
დროვე წყობილების დამხობას, როგორც ერთად
ერთი მომხადებელი მემკვიდრე მსოფლიო რე-
ვოლუციის ალში ჩანთქმულ პრეზიდენტთა და
მეფეთა ტახტებისა.

თუ ამასთან ერთად იმასაც ვაეხსენებთ, რომ
მეორე და მესამე ინტერნაციონალის დოკტრინა-
ლური ნათესაობა, მიუხედავად მათი განხეთქი-
ლებისა, ორივეს განუწყვეტლივ ერთ და იმავე
მიზნისათვის ამუშავებდა და ამუშავებს და თუ
როგორც ამის ილუსტრაციას, იმასაც მოვიგო-
ნებთ, რომ მეორე ინტერნაციონალი ყოველთვის
თავის კონგრესებზე გამოტანილ რეზოლუციებში
საბჭოთა კავშირს დაცვას მოითხოვდა, როგორც
მსოფლიო რევოლუციის მუდმივი კერისა, —
ჩვენთვის ნათელი გახდება, რომ ყველაფერი იმის
სასარგებლოდ მუშაობს, რომ ის, რაც დღეს მარ-
ტო საფრანგეთში მოხდა, ხვალ მთელი მეორე ინ-
ტერნაციონალის საორიენტაციო გეზად გადაიქ-
ცეს. ხოლო ამ პროცესის დასასრულში, მთელი
გამარჯვება მესამე ინტერნაციონალსა და საბჭო-
თა კავშირს რომ დარჩება, ამის უეჭველ გარან-
ტიას იძლევა თვით მეორე ინტერნაციონალის
დღევანდელი უკიდურესად უმწიფო მდგომარეობა.

ასეთია მოვლენათა მიმართულების ტენდენცია,
აუცილებელ - ქმნილი და განსაზღვრული მრავა-
ლი ფსიხოლოგიური და მატერიალური ხასიათის
ფაქტორით.

დასავლეთ ქვეყნებში, სადაც უკვე აღარ ანა-

თებს სხივი იდეალიზმისა და ყველაფერი უშუა-
ლი მატერიალური სარგებლობის თვალსაზრისით
ფასდება და იზომება, ყველაფერი გააკეთეს იმი-
სათვის, რომ ბოლშევიზმმა, რაც შეიძლება მეტი
ზიანი მიაყენოს კაცობრიობას და მის ცივილიზა-
ციას.

ხოლო თუ ეს ბოლშევიზმმა მაინც ცერ შესძლო,
ეს ან რუსული რასიული უძლეულების წყალობა
იქნება, ან აღმოსავლეთში გასკვნილი კონფლიკ-
ტის მომავალი განვითარების შედეგი.

მაგრამ მთელს ამ ამბავში ჩვენთვის საკითხავია
ის, თუ რას იზამს ქართული მენშევიზმი და მისი
ბელადი ნოე უორდანიას. და ეს არა იმითომ რომ
წარსულის გაკვეთილი გვაკლდეს და არ ვიცო-
დეთ, თუ რას გვიმოზადებს ინტერნაციონალის
მოსალოდნელი ვაერთიანება, ან იმედი შეგვარჩე-
ნოდეს, რომ უორდანიას საქართველოს რაიმე სი-
კეთეს მოუტანს, თუ თავის ცხოვრების დასავალზე
ინტერნაციონალს ზურგს შეაქცევს და საშობო-
ლოს საბოლოოდ შეუდგება. ამ მხრივ არაფერია
მოსალოდნელი. მაგრამ მოათავა თავისი საქმენი
და აწ ასპარეზიდან გასვლის მეტი მას არაფერი
დარჩენია.

ჩვენ ეს გვინდა ვიცოდეთ მხოლოდ იმისათვის,
რომ ნ. უორდანიას პიროვნებას უკანასკნელი
შტრიხები არ დავეუარავთ.

ხომ მთელი ქვეყანა მოწმეა, რომ ის რაც უორ-
დანიამ ორმოცი წლის განმავლობაში ისწავლა,
ან ისესხა მეორე ინტერნაციონალისაგან, ყველა-
ფერი ფუჭი და ოხერი გამოდგა საქართველოსა-
თვის. ყველამ დაინახეთ, თუ რა აუარებელი
სხვერპლი მოუწადა იმის გამოსყიდვას, რომ ქარ-
თველ ხალხს საბოლოოდ განეკურნა უორდანიას
პროპაგანდით მოწამლული სული და ხორცი.
დაახ! ესენი ყველამ ვიცით. მაგრამ ის კი დღესაც
არავინ იცის, თუ ამასობაში განიკურნა თვით ნ.
უორდანიას თავის მოძველებული ცოდვებისაგან.
და საკითხავი სწორედ ეს არის. ან როგორ გენ-
ებათ ეს გაიგოთ?..

სამშობლო, ერი და მათი უფლება — რაც ჩვენ-
თვის ყოველთვის ყველაფერია, უორდანიას ნაწე-
რებში ხან პრინციპალურად უარყოფილია და
ტაქტიკურად მოწონებული, ხან კიდევ წინაუკმო-
უფრო ხშირად და ხანგრძლივად, იგი პრინციპი-
ალურადაც დაგმობილია და ტაქტიკურადაც. ასე
რომ, ნაწერთა მიხედვით, თქვენს წინაშე სდგას
ავტორი ჯამბაზი, თოკე შროკავი, რომელიც წა-
მითი წამზე სხვა და სხვა მხარეს იხრება, რომ არ
გასწყვეტოს საკუთარი ცხოვრების ძაფი, რომე-
დიც არსებობდა მარქსიზმის ბედიან-ბადებაში
არსად მის ამდენ ნაწერსა და ნათქვამში არ მოი-
პოვება ერთი ისეთი ადგილი, რწმენითა და სიწრ-
ფელით შედედებული, რომ ადამიანს გულში მო-
გხედეს და ერთხელ და სამუდამოდ მოგვცეს გარ-
კვეული და ურყევი რწმენა, რომ იგი საქართველოს
პატრიოტია!

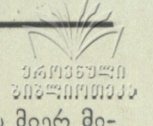
მაგრამ მეტყვიან: რა არის თუ არ ეს, ამ წლე-
ბის განმავლობაში უორდანიას მიერ მრავალჯერ
გახმეორებული ფიცი ჰანიბალისა; რა არის თუ
არ ეს, მისი „ქართველო ხელი ხმალს იკარო“-ს
მოხშირებული ძახილი, მისი ამდენი ბრძოლის ყი-
ყინი, ან ამდენი სიყვარულის დაფრთხილება ერო-
ვნული დროშის ნათქვამზე? ნუ თუ ყველა ამის
შემდეგ არ შეიძლება გადაჭრით ითქვას, რომ
უორდანიას უკუადგებს ინტერნაციონალის გზასა
და თავის საბოლოო ლოგინს საქართველოს სა-
გუშუაგოზე გაიშლის?

დაიჯეროს ვისაც სურს, მაგრამ სინიდისს ქვეშ
ჩვენ არა გვაქვს იმის რწმენა, რომ უორდანიამ მა-
ხარაძე გულში არ ჩაიკრას, თუ მეორე ინტერნა-
ციონალმა მესამე ხელი ჩამოართვა. რომ ამ ჯა-
მბაზმა თოკე იაროს, ეხლა უნდა მეორე მხა-
რეზე გადაიხაროს.

ს. კელია

ქართული ნაციონალიზმი

ეროვნული აღვიძება და ეროვნულ რევოლუ-
ციათა ბუნება ჩვენს გარშემო ევროპაში მეტად
განსხვავდება ერთმანეთისაგან სხვა და სხვა ერ-
ში, რაც თავიდანვე მოსალოდნელი უნდა ყოფი-
ლიყო; ყოველი ეროვნული მოძრაობა ხასიათდ-
ება თავის ტომობრივ-სულიერ თვისებათა ქელით
და გამოსახავს ამა თუ იმ ერის ფსიხიკასა და მის
ისტორიულ-კულტურულ თავისებურებას; ასე
მაგ. იტალიური ფაშიზმი ერთგვარი ატავისტური
მოვლენაა არსებითად ცეზარისტული ხასიათის,
ქველი ეტრუსკულ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლიურად რომ ავიღოთ, ფას-
ჩის განსახიერება სახელმწიფოს ყოველადი შემ-
ძლებლობისა, მისი უპირატესობისა ყველა სხვა
ეკონომიკურ-რომაულ ეტატოზმისა. მისი
მოძრაობის უმთავრესი პრინციპი სახელმწიფოა,
ხოლო ერი მარტო ფუძეა, თუმცა ერთად-ერთი,
მაგრამ მაინც ფუძე მილიტარულად ძლიერი სა-
ხელმწიფოსი. სიმბოლი

ლი მნიშვნელობა და ის მამოქმედებელი ძალები, რომელთაც უმცლეს ამ დიდი მოძრაობის წარმოშობა და მისი გამარჯვებით დაგვირგვინება. თუ სახეებით ვაგვირგვინებთ და სადა შევივინებთ ამ მოძრაობათ, ჩვენ ვაგვიადვილებთ ქართული ეროვნული მოძრაობის ჩაყენება თანამედროვეობის ფარგლებში და მისი გეზით წარმართვა. ჩვენ ნებას არ მივცემთ ჩვენს თავს უკანასკნელი სიტყვა ვუთხრათ ამ მხრით ქართველ ერს, მაგრამ დიდად არ ავსცდებით ჭეშმარიტებას, თუ ვიტყვი, რომ ქართული ეროვნული მოძრაობა უნდა ეყრდნობოდეს საკუთარ ტომებრივ ძალებს ე. ი. კავკასიის ისტორიულ წარსულს, როგორც საერთო ბედისწერას კავკასიის ყველა მობინადრეთა ქართულ-ეროვნული გაშუქებით, რადგან საქართველოს ბედი საბოლოოდ სწვევტა მუდამ კავკასიის ბედსაც. ქართული ეროვნული მოძრაობა ბურჯია და საძირკველი ჩვენი ტომის სხვა ერთა კავკასიაში, რომელიც ნაკლებად უნდა შეიერთოს და შეისვას ქართულ-ეროვნული მოძრაობის მთავარმა მიმდინარეობამ. — ამგვარად, ჩვენი ერთ-ერთი მორიგი ამოცანაა შევეფარდოთ ჩვენი იდეოლოგია ქართული ეროვნული სულის თავისებურებას და ვიზრუნოთ საერთოდ ეროვნული მოძრაობის იდეოლოგიის განახლებისა, გადახა-

ლისებისა, განრულებისა, გაღრმავებისათვის, ვისარგებლებთ რა ამისათვის როგორც ევროპის მაგალითებით, ისე საქართველოს და მთელი კავკასიის წარსულის კვლევა-ძიების უახლეს შედეგებით. ამ მხრივ ჩვენი მუშაობა მხოლოდ დასაწყისშია, მაგრამ მეტად საიმედო ნიშნებს იძლევა, როგორც მასალის მხრივ, ისე დამუშავების შესაძლებლობის მხრივაც. ჯერ-ჯერობით ვიტყვი მხოლოდ, რომ საუკეთესო მასალას დავით აღმაშენებლისა და მომდევნო ხანა გვაძლევს, აგრეთვე საქართველოს მდგომარეობა 18-20 საუკუნეში, და რომ ეროვნული იდეოლოგია ვერ ასცდება ამოცანას, თუ რა გზით უნდა მოეყაროს თავი ქართველობის გარშემო მის თვისებებზე ელემენტებს კავკასიაში. ის ვერ დაივიწყებს აგრეთვე კავკასიის გარეშე ბედით გადასროლილ მოძმეთ, რომელთა იძულებით გადასახლება მათვე და-დასა ტანჯვის მიძიე უღელი, ხოლო სამშობლოს სასარგებლოდ უმეტესად მძევლის როლი გაუწევიათ. მათთან ზნეობრივ-კულტურული კავშირის აღდგენა მიჩნეულ სახელმწიფოთა უპირატესობის დაცვით ჩვენი ისტორიული მოვალეობაა, რომლის შესრულება მხოლოდ თავისუფალ საქართველოს და მთელს კავკასიას შეუძლია.

ტიტ მარგველაშვილი

პირველი ივლისის კრებაზე

მოხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო!
 გაიმარჯვა ქართულმა ძალამ, ქართულმა აზრმა, ქართულმა გრძობამ;
 გაიმარჯვა ქართულ ძალთა კონცენტრაციის იდეამ, ქართულმა პოლიტიკურმა პლატფორმამ, ქართულმა მორალმა და მოქმედებამ;
 გაიმარჯვა ქართულმა იდეამ და დროვამ!
 დამარცხდა მენშევიზმი, რუსული ძალა, აღმოსავლური შორეულ ქვეყანაში, საქართველოსათვის უცხო და მტრული;
 დამარცხდა „ერთიანი და განუყოფელი“ რუსეთის ყოფილი ფალავანი, ასე თავდაუზოგავად რომ იბრძოდა რუსული ცენტრალიზმის ბატონობისათვის;
 დამარცხდა რუსეთიდან შემოჭრილი ნილიისტური ამორალიზმა, უხვად დაფანტული სიტყვებსა და მოქმედებაში;
 დამარცხდა საქართველოს კატასტროფათა მომწყობი და სახელმწიფო ძალთა გამოიშველ-გამწიფებელი ხელმძღვანელობა;
 დამარცხდა ის ადამიანი, რომლის სახელი უკანასკნელი ორმოცი წლის მანძილზე გადაიტყა ქართველი ერის უბედურებათა სიმბოლოც.
 ამ სასიკვდილოდ დაჭრებულ და სულთან ბრძოლაში ჩაყარულ ძალასთან ერთად დამარცხდნენ ისეთებიც, რომელთა ადგილი არ უნდა იყოს ამ გაბოროტებულთა რაზმში, არამედ იქ, სადაც ძველს ქართული გული, სადაც გაშლილია და ბატონობს ქართული დროშა, სადაც საქართვე-

ლო მიჩნეულია უზენაეს და უდიდეს ცნებად. ჩვენ აქ მწუხარებით აღვნიშნავთ ამ ანორმალურ მდგომარეობას და იმედს გამოვსტკავებთ, რომ თვით იზრუნებენ ამის გამოსწორებისათვის.
 დიდად მნიშვნელობა პირველი ივლისის გამარჯვებისა. პირველად ცამეტი წლის განმავლობაში ქართველმა ემიგრაციამ ახდინა, ცხადია თქმული სიტყვით გამოუცხადა უნდობლობა და უკუვადო გაბატონებული მენშევიზმი. ამ დღეს ემიგრაცია შეებრძოლა და დამარცხდა „პოლიტიკური ცენტრი“, ეს ჩვენ უბედურებათა სათავე და წყარო, ეს ყოველმხრივ ვაკოტრებულ პოლიტიკურ ცენტრთან ეკონომიური კოორპირაცივი, ეს სულიერი მთხოვართა საბუდარი, რომელთათვის ქართული საქმე იყო და არის მხოლოდ და მხოლოდ პირადი ინტერესებისათვის საექსპლოატაციო ობიექტი.
 გაიმარჯვა ქართულმა საქმემ!
 და ამ გამარჯვებას ჩვენ ვულოცავთ მთელ ქართულ ემიგრაციას.
 *
 პირველი ივლისის ქართული კოლონიის მრავალრიცხოვან კრებაზე დაისვა და გადაწყდა დიდი მნიშვნელობის საქმე: საფრანგეთში მყოფ ქართული ემიგრაციის საბჭოს დაარსება.
 კრების წინაშე დაისვა სამი რეზოლუცია. პირველი ეკუთვნოდა ქართული კოლონიის მიერ ამ საქმისათვის არჩეულ კომისიის და მომავალ საბჭოს აღიარება სხენებული ემიგრაციის უმ-

დღეს ორგანოდ, რომელიც თავისი მოვალეობის შესრულებაში და ქართული ემიგრაციის უფლებრივი მდგომარეობის მოპოება - დაცვაში იქმნებოდა განსაზღვრული მხოლოდ ფრანგული კანონებითა და საფრანგეთის მთავრობის განკარგულებით; მეორე — ბ-ნ ევ. გეგეჭკორის; ეს რეზოლუცია საბჭოს შესადგენად მოითხოვდა არჩევნების პრინციპის უკუგდებას, ამცირებდა საბჭოს უფლებებსა და ავტორიტეტს; და მესამე ეკუთვნოდა ბ-ნ ალ. ასათიანს; ის მიმართული იყო თვით საბჭოს დაარსების წინააღმდეგ და მოითხოვდა მის გათქვეფას კოლონიის გამგეობის ფუნქციებში.

კომისიის რეზოლუცია ეკუთვნოდა ე. წ. „პოლიტიკური ცენტრისადმი“ შეურაცხველ ოპოზიციას მყოფ მიმართულებებს; ბ-ნი ევ. გეგეჭკორის — ქართული სოც.დემ. პარტიის მენშევიკურ ფრაქციას, და ბ-ნ ასათიანის — ეროვ.დემ. პარტიის იმ ჯგუფს, რომელიც საჯაროდ მოითხოვს მარქსიზმის დროშის მოხსნას ჩვენი პოლიტიკური ასპარეზიდან, მაგრამ ამავე დროს შედის „პოლიტიკურ ცენტრში“, სადაც სწორედ ეს დროშა ბატონობს და მას ჩოქით ემსახურება.
 კამათის შემდეგ, მენშევიკების წარმომადგენლებმა ბ-ნ წულაძემ და ბ-ნ ურატაძემ ბ-ნ გეგეჭკორის რეზოლუცია მოხსნეს და ზოგიერთი შენიშვნებით შეუერთდნენ ბ. ასათიანის რეზოლუციას. ამნაირად ამ დიდი მნიშვნელობის საკითხის გადაწყვეტის დროს მენშევიკებს არ დაურჩათ თავისი სიტყვა, თვითნათი აზრი და საკუთარი სურვილით გაითქვიფნენ ბ. ასათიანის რეზოლუციით.

ეს არის ჩვენი პირველი დასკვნა.
 მიუხედავად ასეთი ნაბიჯისა უორდანი-ასათიანის ანტიმენშევიკური ბლოკი სასტიკად დამარცხდა. მან მიიღო 98 ხმა წინააღმდეგ 114-ისა, რომელიც მიიღო ოპოზიციის რეზოლუციამ. ემიგრაციამ თავისი აზრი გამოხატა ახლილი კენჭის ყრით. ასეთი იყო სურვილი ოპოზიციისა. თუმც მან იცოდა, რომ ფარული კენჭისყრა დააკლბდა მის მოწინააღმდეგეებს და შემატებდა მას 20-30 ხმას. ოპოზიციის სურდა, რომ ემიგრაციის დაპირისპირებულ წრეებს თავიანთი აზრი გამოეთქვათ ცხადად და პირისპირ.

ეს არის ჩვენი მეორე დასკვნა.
 ბლოკის მომხრეთა შორის თითქმის არ ურევია ახალგაზრდობა. ჩვენი იმედების მატარებელმა და ჩვენი სინიდის მდროშე ახალთაობამ გასწირა მორალურად და პოლიტიკურად ვაკოტრებული ხალხი.
 ეს არის ჩვენი მესამე დასკვნა.
 ჩვენ მოწინააღმდეგეთა რიგები შეირყა და დაინგრა. ასათიანი - უორდანიას რეზოლუციის არ მისცეს ხმები უორდანიას მთავრობის ზოგიერთმა ყოფილმა მინისტრებმა და ასათიანის „ბიუროს“ წევრებმა. მათგან ზოგმა ხმა მისცა ოპოზიციის რეზოლუციას.

ეს არის ჩვენი მეოთხე დასკვნა.
 არ ვიცი, რა ინტერესს წარმოადგენს ჩემთვის ან სხვებისათვის საკითხი იმაზე, თუ რატომ და როგორ გამყრელიძემ თავისი ხელმოწერით და პასუხისმგებლობით თავისი გამოშლანება აღნიშნულ ორგანოში მოათავსა. ჩემთვის და რამდენადაც ვიცი, ქართული კოლონიისათვის საინტერესოა ვაგვევო, როგორ აწარმოვა საბჭოთა დიპლომატიური წარმომადგენლობის წევრმა დემიდოვმა პროვოკაცია ქართულ ემიგრაციაში და რასაც პირველად ფარდა ახადა გამყრელიძემ თავის რუსულ წერილში. და რომ დემიდოვი მართლა აწარმოებდა პროვოკაციულ მუშაობას, ცხადია იქიდან, რომ შემდეგ მისი მუშაობის გამოქვეყნებისა, ის გამოიჩინებოდა იქნა საბჭოთა დიპლომატიურ წარმომადგენლობისაგან და გაწვეული საფრანგეთიდან. მისკოვს მოუვიდა უდიდესი დიპლომატიური მარცხი, დამტკიცდა, რომ მისი მეორე მდივანი გ.პ.უს უბრალო ფულგერია. აშკარაა, რომ დემიდოვის გადაყენებით მოსკოვი ჩვენს წრეში მუშაობას არ შეწყვეტდა. გადმოგზავნილ მასალაში ამისი არაფერია. ის ეხება არა დემიდოვის მოქმედებას, არამედ მისი გამოშლანებულის. საკითხის ასეთი შებრუნება არ შეეფერება არც კოლონიის ღირსებას, არც ქართული საქმის ინტერესებს. თქვენი პატივისცემელი ნოე უორდანი. პ.ს. — რამდენათაც ვამიგია, თქვენ ხელთ არის ოქმები შესახებ ნოე რამიშვილის მკვლელობისა. ვთხოვთ მათი პირი თქვენ მიერ შემოწმებული გადმოგზავნოთ. ნ.

ეს არის ჩვენი მეხუთე დასკვნა.
 ასათიანი - უორდანიას რეზოლუციის მიერ მიღებულ ხმებიდან ერთი ნაწილი ეკუთვნის მათ, ვინც პირადად იღებს ე. წ. „პოლიტიკური ცენტრისაგან“ ჯამბურებსა და უსტსიდებს; მეორე ნაწილი ეკუთვნის ამ პირთა ოჯახის წევრებს, და ნათესავებს.
 ამნაირად, მიღებულ ხმათა დიდი ნაწილი ეკუთვნის „პოლიტიკური ცენტრის“ „ნახლებიკებს“.

ეს არის ჩვენი მეექვსე დასკვნა.
 დამარცხებულთა ხმების ერთი ნაწილი ეკუთვნის ბ. ასათიანის ჯგუფს; მეორე ნაწილი ეკუთვნის ბ. გეგეჭკორის ფრაქციას, რომელიც დიდი ხანი არ არის, რაც პირდაპირ ოპოზიციისაში უდგა მენშევიკურ ფრაქციას და მის ხელმძღვანელს ბ. უორდანიას. ამნაირად, მიუხედავად იმისა, რომ ბ. უორდანიას უკავია მთავრობის თავჯდომარის მდგომარეობა; მიუხედავად ქართული ხაზინის მის ხელში ყოფნისა, რომელსაც ის ხარჯავს პირადად თავისი და თავისი ფრაქციის მდგომარეობის გასამაგრებლად; მიუხედავად თავის პოლიტიკურ მოპირდაპირეთა მკაცრად დაუზოგველობისა და კანონიერ და უკანონო საშუალებათა უკანონო ხმარებისა, მის მიმდევართა რიგები ძალიან მცირეა. ბ-ნმა უორდანიამ მოახერხა და დაანგრია ქართული სოც.დემ. პარტია და მიიყვანა მისი რაოდენობა მენშევიკურ ფრაქციის ზომამდე.

ეს არის ჩვენი მეშვიდე დასკვნა.
 ასე და ამნაირად კიდევ ერთხელ დამტკიცდა, რომ შეუძლებელია მორალური გახრწნა-განიაციების შემოღება-განვიტარებით, ცხოვრებით შეზინებულ ადამიანთა ყიდვითა და დაქირავებით მართვა-გამგეობის წარმოება და ეროვნული საქმის ხელმძღვანელობა. ამისათვის საჭიროა უპირველეს ყოვლისა მორალის ამაღლება და ზნეობრივი ავტორიტეტის შექმნა და შექენა.
 ეს არის ჩვენი მეშვიდე დასკვნა და ბ-ნ უორდანიას გარდა ყველასათვის სავალდებულო აქსიომა.

„ბრძოლის ხმა“-მ თავი მოუყარა რაც ამ წლების განმავლობაში ცილი დაგვწყა და ერთ „სინტეტური ნაწარმოებდ“ თავის მკითხველს გადაუშალა.
 „ბრძოლის ხმის“ ამ „საგანგებო გამოცემას“ შემდეგ ნომერში შევხვებით.

პარტიული პრესისა
 „ორნატი“
 გამოვიდა საპოლიტიკო კრებული „ორნატი“-ს მესამე ნომერი; ყურნალი შეიცავს 48 გვ. მოთავსებულია ბ.ბ. ვ. ნოზაძის, ის. მანჭავას და .სხ. წერილები.

„ბამყრამიძის წიარწილს“ ბამო.

ბ. ნოე უორდანიას „პასუხი“
 ბ-ნი ვაკარის ჩვენებების შემდეგ, მეორე ადგილი უკავია თავისი მნიშვნელობით ბ-ნ ნოე უორდანიას ჩვენებას. ეს უკანასკნელი გამოწვეულია პირველთა შინაარსით და წარმოადგენს მათ პასუხს. ამიტომ და აგრეთვე იმის გამო, რომ საქმის აზრი და გასაღები უნდა ვეძებოთ სწორედ ბ. ვაკარისა და ბ. ნ. უორდანიას ჩვენებებში, ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია ადვადანთო საზოგადოების წინაშე ზოგიერთი დატეხი და ფაქტები.
 27 აპრილს. 1933 წელს, გამოქვეყნდა „გამყრელიძის წერილი“. 30 აპრილს ქართულმა კოლონიამ აირჩია განსაკუთრებული კომისია ამ „წერილის“ შინაარსისა და მისი რუსულ გაზეთში მოთავსების ამბავის გამოსარკვევად. კომისია შეუდგა მუშაობას და სხვა მოქმედებათა შორის მან დაპკივინა „პოსტედნია ნოვოსტის“ თანამშრომელი ბ-ნი ვაკარი, პირველად 26 მაისს და მეორედ 3 ენკენისთვის. ბ-ნმა ვაკარმა განაცხადა, რომ მან მოათავსა „გამყრელიძის წერილი“ თავის გაზეთში მხოლოდ იმიტომ და მას შემდეგ, რაც ორმა გამოჩენილმა და „პოლიტიკური ცენტრის“ ხელმძღვანელთაგანმა ქართველმა პოლიტიკურმა მოღვაწემ დაუდასტურეს მას გამყრელიძის მორალური კეთილსამიერება, მისი „წერილის“ შინაარსი, და მისცეს მას, ვაკარს, მასალა სარედაქციო წინასიტყვაობისთვის. ამასთანავე მან სთქვა, რომ მისი ინფორმირებები ვასული არიან საავარაკოდ და რომ პარიზში დაბრუნდებოდნენ ერთი — ენკენისთვის ნახევარში და მეორე — დაახლოვებით ამავე ხანებში.
 საავარაკოდ ამ დროს ბრძანდებოდნენ ბ-ნი ნ. უორდანი და ბ-ნი მენაღარაშვილი
 და აი, ამის შემდეგ და ასეთ ჩვენებათა გამო, საგამომძიებლო კომისია იძულებული გახდა მიემართა ბ-ნი უორდანიასათვის.
 14 ენკენისთვის მან ვადუგზავნა ბ-ნ უორდა-

ნიას ბ-ნი ვაკარის ჩვენებების ასლი და სთხოვა მას ან სიტყვიერად ან წერილობით მოეცა კომისიისათვის თავისი განმარტებანი და მოსაზრებანი; ამასთანავე აცნობა, რომ კომისიის შემადგენლობიდან გამოყოფილი იყო ოთხი წევრი, რომელთაც დავალებული ჰქონდათ ჰსლგზოდნ მას, უორდანიას, მის მიერ არჩეულ დროსა და ალაგას. თვით ის გარემოება, რომ ბოროტა საქმის კვალმა საგამომძიებლო კომისია მიიყვანა საქართველოს მთავრობის თავჯდომარესთან, არის მეტის მეტად სავალალო ქართული საქმისათვის და სამწუხარო ყოველი ქართველისათვის. ამა რა უნდა ყოფილიყო საერთო კრიმინალური ტიპის წერილზე ჯაშუშ გუგულა გამყრელიძისა და საქართველოს მთავრობის თავჯდომარეს შორის? განა შესაძლებელია წარმოვიდგინოთ, რომ რომელიმე ერის საქმეთა ხელმძღვანელი, თუ გინდ მხოლოდ ექვევით, ვადამბული იყოს ჭუჭყიან ტიპისა და ჯაშუშის ბოროტ მოქმედებასთან? ამიტომ ჩვენთვის ადვილი გასაგებია, რომ საგამომძიებლო კომისიის ძალზე გასძნელება მიემართნა თვით ბ-ნ ნ. უორდანიასათვის, რაც ნათლად სჩანს იქიდან, რომ ის არ დაკმაყოფილებულა ბ-ნ ვაკარის პირველი ჩვენებით, დაუკითხავს იგი ხელმოწერედ და კიდევ ამის შემდეგ დაუგროვებია სხვა ცნობები, და მხოლოდ მერმეთ მიუმართავს ბ-ნ უორდანიასათვის.
 მერა, როგორია პასუხი მიიღო მისგან? როგორც ვიცი, საგამომძიებლო კომისიამ ვაკარს მოჰყო ქვე-კომისია, რომელიც უნდა შეხვედროდა ბ-ნ უორდანიას, მაგრამ ბ-მა უორდანიამ ეს არ ისურვა.
 ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ქართული საქმის ხელმძღვანელი მოვალე იყო მოქცეულიყო სულ წინააღმდეგ: გამოძიების დაწყების პირველი დღიდანვე, და თავისი საკუთარი ინიციატივით, იგი უნდა დაახლოვებოდა კომისიას, ვაგვო საქმის ვითარება და ყოველნაირი დახმარება აღმოეჩინა

მისთვის, — საერთოდ მუდამ გარკვეული ყოფილიყო საქმის მდგომარეობა-მსვლელობაში.
 ამის მაგივრად ბ-ნი უორდანი გაწე ვადგა თითქმის მას, პოლიტიკური ემიგრაციის მეთაურს, არ ეხებოდეს ემიგრაციის ჭირი და ვარამი, და მაშინაც კი, როდესაც ამ ემიგრაციაში, საგამომძიებლო კომისიის სახელით მიმართა მას, ბ. უორდანი მოერიდა მასთან შეხვედრას. ის შეხვდა მხოლოდ ბ-ნ უორდულს, გამოძიების დაწყების 4 და ნახევარი თვის შემდეგ, და ისიც მხოლოდ მაშინ, როდესაც საგამომძიებლო კომისიამ პირდაპირ მიმართა მას და პასუხი მოსთხოვა.
 ჩვენ ღრმად დარწმუნებული ვართ, რომ ბ-ნ უორდანიას ძალიან კარგად ესმოდა და ესმის, თუ რამდენად მიუღებელი, აღმაშფოთებელი და დამაფიქრებელი იყო და არის მისი ასეთი მოქმედება. და თუ, მიუხედავად ამისა, ის მაინც ასე მოექცა, ეს ალბად იმიტომ, რომ ამისათვის მას ჰქონდა სპეციფიური მიზეზები. სხვანაირად ფიქრი შეუძლებელია.
 ბ-ნი უორდანი ჩამობრუნდა აგარაკიდან, რამდენადაც ჩვენ ვიცით, 15 ენკენისთვის, და კომისიის წერილი, ბ-ნ ვაკარის ჩვენებათა ასლების თანხლებით, მიიღო მეორე დღეს. მისი პასუხი ამაზე დათარიღებულია 24 ენკენისთვის და წარმოადგენს იმდენათ სამნიშვნელო დოკუმენტს, იმდენად დამახასიათებელია და მრავალმეტყველო, რომ ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია მისი მოყვანა მთლიანად. ყოველ ადამიანი თვით დაუფიქრდეს მას, ვათვალისწინოს ვაკარის ჩვენებანი, ასწონოს მის მიერ მოცემულ ცნობებზე უორდანიას პასუხი და გამოიტანოს თავისი დასკვნა.
 აი ეს წერილი: —
 „დიდად პატივცემულო ბატონო გიორგი (ყურული. -კ-ი) მივიღე თქვენ მიერ გამოგზავნილი პირი ოქმებისა შესახებ გამყრელიძის წერილის მოთავსებისა „პოსტ. ნოვ.“ში. ვფიქრობდი ამას მოყვებოდა სხვა მასალებიც; უფრო საყურადღებო, ვინც იგი, მაგრამ იმედი არ გამართლდა. მე

არ ვიცი, რა ინტერესს წარმოადგენს ჩემთვის ან სხვებისათვის საკითხი იმაზე, თუ რატომ და როგორ გამყრელიძემ თავისი ხელმოწერით და პასუხისმგებლობით თავისი გამოშლანება აღნიშნულ ორგანოში მოათავსა. ჩემთვის და რამდენადაც ვიცი, ქართული კოლონიისათვის საინტერესოა ვაგვევო, როგორ აწარმოვა საბჭოთა დიპლომატიური წარმომადგენლობის წევრმა დემიდოვმა პროვოკაცია ქართულ ემიგრაციაში და რასაც პირველად ფარდა ახადა გამყრელიძემ თავის რუსულ წერილში. და რომ დემიდოვი მართლა აწარმოებდა პროვოკაციულ მუშაობას, ცხადია იქიდან, რომ შემდეგ მისი მუშაობის გამოქვეყნებისა, ის გამოიჩინებოდა იქნა საბჭოთა დიპლომატიურ წარმომადგენლობისაგან და გაწვეული საფრანგეთიდან. მისკოვს მოუვიდა უდიდესი დიპლომატიური მარცხი, დამტკიცდა, რომ მისი მეორე მდივანი გ.პ.უს უბრალო ფულგერია. აშკარაა, რომ დემიდოვის გადაყენებით მოსკოვი ჩვენს წრეში მუშაობას არ შეწყვეტდა. გადმოგზავნილ მასალაში ამისი არაფერია. ის ეხება არა დემიდოვის მოქმედებას, არამედ მისი გამოშლანებულის. საკითხის ასეთი შებრუნება არ შეეფერება არც კოლონიის ღირსებას, არც ქართული საქმის ინტერესებს. თქვენი პატივისცემელი ნოე უორდანი. პ.ს. — რამდენათაც ვამიგია, თქვენ ხელთ არის ოქმები შესახებ ნოე რამიშვილის მკვლელობისა. ვთხოვთ მათი პირი თქვენ მიერ შემოწმებული გადმოგზავნოთ. ნ.

„კლდე“

ემიგრანტულ პრესას კიდევ ერთი ყოველთვიური გამოცემა მიემატა — გაზეთი „კლდე“, რომელიც ქართველ ნაციონალისტთა, რომელიც ბერლინში გამოდის.

გაზეთი სდგას ტრადიციული ქართული ნაციონალიზმის დროშის ქვეშ და თავის აქცენტს პათოსს უკანასკნელი დროის ეროვნულ რევოლუციურ მოვლენებში ჰკავშირებს.

მეთაურში სხვათა შორის ვკითხულობთ: — „ჩვენ ვიბრძვი მამულისა და ერისათვის. ეს ბრძოლა არა რაიმე დოქტრინისთვის, არამედ ერის ცხოვრებისათვის, მისი უფლებებისათვის. ეს ბრძოლა ხალხისა და ხალხისურთა და იგი არ დამთავრდება რუსის ჯარის გაყვანით და რუსის მოხელეთა განდევნით: უნდა ამოვღვიოთ იქმნას ჩვენი სახიდან, ჩვენი სულიდან და სხეულიდან ყველაფერი, რაც რუსის გზით, — ძველი ადმინისტრაციული დევნის, გარუხების პოლიტიკის, თუ მარქსიზმ-კომუნისტობის გზით ყოფილა და არის შემოტანილი... ეს არის პროგრამა და იდეალი, რომელსაც თავისი საწყისი ერის დაბადებიდან მოაქვს განუწყვეტელი, უზინდია იგი ერის შავსა და ბრწყინვალე დღეებში, ერის ამაღლებისა და დაცემის ხანაში და ეზიდება მას ერის მარადისობის გზით მის გამარჯვებისა და დიდებისაკენ. ის მოქმედება, რომელიც აკინძვია ამ მარადისობის გზას, რომელსაც უცვლია ფორმები მართველობისა, უცვლია სოციალური ძალები, უტყენია საკუთარი სიბრძნით და ღირსებით შინაური და გარევე პოლიტიკა ხშირად მეტად რთულ პირობებში — ქართული ნაციონალიზმი ყოფილა. აქეთ, მის გაშლა-განადგობისაკენ მივავაქვს ჩვენ ჩვენი რწმენა, ჩვენი სიტყვა, ჩვენი საქმე.“

„კლდე“ ამავე ნომერში დაბეჭდილია შ. ქარუმიძის წერილი „ბრძოლის ხმის“, სადაც იგი ჯერ ამხურობს „ბრძოლის ხმის“ მიერ განსვენებული ქაქუცა ჩილაყაშვილის სახელისა და სხოგნის „პატივისცემის“ ნაშედილ ბუნებას და მერე ეხება რა კარგად ცნობილ ჩერვონცების საქმეს, სიტყვა - სიტყვით სწერს შემდეგს: — „ამბობთ — მართალი იცით. მაშ იცით, რომ ჩერვონცების საქმეში, რომელიც მოსვენებას არ გაძლევთ, რომელმაც, ვინ იცის, რამდენი აბღუბდა გაროშინათ და რომელმაც მთლად გადასარკვევად თქვენი წინებრივი და გონებრივი დოვლათი და ავლა-დიდება, — რომ ამ საქმეში პირდაპირი და არაპირდაპირი მონაწილე იყო თქვენი ორი ბუმბერაზი, სახელდობრ: ნოე რამიშვილი და ნოე ყორღანი.“

ამ ჩემს განცხადებაში, რომლისთვისაც მოვალე ვარ, მზად ვარ ვაგო პასუხი და უნდა ვაგო კიდევ, სახეში ან საბუთად რამიშვილის ტრაბა-

ხით წამოსროლილი ნაკვესი — „თავიდან ვიცი კოდი მე მაი საქმე“, რომელიც ყველა თქვენთან განს გაგონილი აქვს, არა მაქვს. ასეთი რამე სჭირს იქ, საცა „სვინდისი კიდევ მოციქულობს“ და ადამიანი პირუტყველ პრიმიტივობას აცოლებული არის. „გარეცხილ“ კრებულში და ხალხში რა გასავალი და ფასი აქვს მას!

„სიმართლე დოკუმენტალური ფაქტების მიხედვით შემდეგია:

„პარიზში, ოტელ „გარიბალდი“, 1926 წ. მოხდა პირველი შეხვედრა და ლაპარაკი მტერთან საბრძოლველად ჩერვონცების დაბეჭდვის შესახებ. ჩემი მოზავე გახლდათ ყორღანის მთავრობის ოფიციალური წარმომადგენელი ერთ დიდ ქვეყანაში, სადაც მას ნორმალურ წარმომადგენლობასთან განსაკუთრებით შეუღულდველი დავალბანიც ჰქონდა. ეს ის პირი გახლავთ, რომლისაგან მაშინ „ფინანსიურ“ აშენებას და ხსნას მოელოდით და რომელსაც ისე უვლიდით და ეარშიყებოდით, როგორც დღეს იბლიან მეფეს და ამერიკულ მდიდარ მზითვეს.

„მოლაპარაკება შემდეგი მორიგებით გათავდა: მე ვიკისრე ტექნიკურად საქმის მოწყობა და მისი გაძლიერება; ყორღანი - რამიშვილის დღევანდელმა კი — მთელი ხარჯების შოვნა და აგრეთვე პოლიტიკურად გვერდში ამოდგომა და დაფარვა უკანასკნელი პუნქტი, რაკი იგი მხოლოდ სიტყვიერად იყო განცხადებული, მეტ შემტყიკებას მოითხოვდა. ამ მიზნით რჩება პარიზში ბარონი შტენგელი; მე მივიღივარ უკან შესაძლებლობის გამოსარკვევად. მე-5 დღეს ბ-ნი შტენგელი წერილით მატყობინებს, რომ „ეს პუნქტი სრული სერიოზობით არის ნაკისრი რამიშვილის მიერ“. მეორე წერილში იგივე მწერს: „დღეს ბ-ნი X (ასე დავარქვით ჯერჯერობით ყორღანის ელჩს) გამეზავრა, რომ ფულის გამოგზავნა დააშუროს; რაც შეეხება თქვენს მიერ წამოყენებულ საკითხს პოლიტიკური მხარის დაჭერის და პასუხისმგებლობის გაზარების შესახებ, იგი ვთხოვთ, ამაში დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ“. უნდა ითქვას ბ-ნი შტენგელი უტყობი და უტყობი კაცი არ იყო რამიშვილისათვის. მას ოფიციალური წარმომადგენლობა (1925 წ.) ჰქონდა მიცემული რამიშვილის მიერ გერმანიაში გერმანულ და რუსს მემარჯვენეთა შორის მუშაობის შესახებ (იხ. წერილობითი საბუთი). აქვე მატყობინებენ, რომ დაბრუნებისას რამიშვილს ჩემი ნახვა უნდა და ეს უშუალოდ უნდა მოხდეს. ორი კვირის შემდეგ ვბრუნდები, თან მომყავს საქმის მცნობი და მცოდნე კაცი. ავ. გრანდ არმზე, ჩემ სასტუმროში ხდება შეხვედრა. მოლაპარაკებას ესწრება ჩემი ამ მოსული მცოდნეც. იგი აცნობს რამიშვილს მთელ გეგმას და მე ვუტოვებ წერილობით სმეტას. რამიშვილს ეს სმეტა, რასაკვირველია, არ დაუტარავია და იგი საკუთარი ხელით მოართვა გამოძიებას ბერლინში ჩემ წინააღმდეგ (იხ. ვა-

მოძიების არქივი). მოლაპარაკების დროს რამიშვილი ნოე ყორღანის სახელთანაც გველაპარაკებოდა და ხაზგასმით ვაფრთხილებდა, ჩემს და ყორღანის გარდა ეს საქმე არავინ იცის და არც არავინ უნდა იცოდესო. ვბრუნდებით უკან და ვუდღებთ თადარიგს. ყორღანი - რამიშვილის „ელჩი“ მე და შტენგელს გვიგზავნის დებეშას — შინაარსით: საქმარისა თუ არა ამდენი და ამდენი თანხა საქმის დაწყებისათვისო. ჩვენ დადებით პასუხზე მოგვდის მეორე, მეტად მარტივი დებეშა: ფოლგტ (მოდის). შემდეგ რამდენიმე წერილი, ქართული წარმომადგენლობის ბლანკზე ნაწერი. წერილებში ერთი და იგივე: ვიმუშაოთ, მალე მოდის და მოაქვს კიდობანი (იხ. დებეშები (ორი) და წერილები). თვეები გადის, ფული არ ჩნდება. პარიზში კვლავ ხვდება რამიშვილი ნაცნობ მცოდნეს. მისგან ვტყობილობთ, რომ „ფინანსისტი“, რომლისგანაც მათი ელჩი ფულს ელოდა, წყალში დამხრჩვალა სადღაც, რა მოსვლია დაკეცილ დოლარებს, კაცმა არ იცის. „მაგრამ, დასძენს რამიშვილი, მაი საქმე მაინც უნდა გაკეთდეს, განაგრძეთ, სხვა წყაროებიდან მოგვეღებებოთ!“ ამით თავდება პირველი ეტაპი ჩვენი თანამშრომლობისა. იწყება მეორე. მე ჩემი გერმანელი მეგობრებით ვაგრძელებ საქმეს. შეთხვევით სტამბოლში რამიშვილი „წააწყდა“ ფაქტს, ეს არწმუნებს, რომ საქმე გეღვდება და წინ არის წასული. მიბარებს, ვხვდები იმავე მოწმის თანადასწრებით. ჩვეული რიხით მეკითხება — „რავა საქმე“. — ეპატრონება საქმეს, თხოვლობს მის გამგებლობას. უარს ვუტყენი, ვზორდებით ერთმანეთს. მემუქრება დანგრევით და მოსპობით. მუქარას ახორციელებს: ა) პარიზში აწყობი ხალხი პარტიის ძველ წევრს, მის ერთერთ დამფუძნებელს, კომიტეტისა და აღმასრულებელ ბიუროს წევრს პარტიიდან მრიცხავს ბრალდების წამოუყენებლივ. დაუკითხავად და მიკრძალავს პოლიტიკურ მუშაობას.

ეს დადგენილება ეგზავნება ყველა გერმანელს, რომელთანაც ჩემს კავშირს გულისხმობს. ბ) საქართველოში ეგზავნება ცნობილი ყორღანი - რამიშვილის წერილები პრაგელის ხელით. შინაარსი ყველამ იცის. კიდევ არის მეორე წერილი რამიშვილის ხელით დაწერილი, მურტალი ცილისწამება და დაბეჭდება განადგურებულ ოჯახთან და ძაბით მოსილ მახლობლებთან...

„ვემართება მარცხი. ვეღვენის მართებლობა, რამიშვილი უმალ ჩნდება ბერლინში. თავისი ინიციატივით (ის არავის მოუწყვია), ერევა გამოძიებაში, აძლევს ცნობებს, რომელთაგან ბევრი ზიზღს იწვევს გამოძიებლის თვალში და უკან ბრუნდება. ყორღანის განკარგულებით მისი რწმუნებული აარსებს ინტერპარტიულ ბიუროს ჩემს წინააღმდეგ სასამართლოში საბრძოლველად — ბოლშევიკი და მენშევიკი ტყბილად თანა-

მშრომლობენ; მობოლშევიკო გაზეთების ფურცლები ღიაა და იგნება მენშევიკთა ნაწარმოებით. ყველა მათგან მოწოდებული ცნობა ყალბი დგება და ყალბი არის. სასამართლოს დადგენილება მათზე არა მოქმედობს. ითხზება ზღაპრები ვინმე დოლოძეზე და სხვ. იჭორება პრესა, ყალბდება საზოგადოებრივი აზრი. და დღემდის გრძელდება ეს თქვენი ბნელი კამპანია.

„შეტყვიან — რატომ დღემდის არ გამოაქვეყნე ეს ამბავი, რატომ საბრძოლველო საქმეზე ჩემთან ერთად ყორღანი და რამიშვილი არ იხსენებენ? არ დაველავე, უმთავრესად სწორედ იმიტომ, რომ ამ ბატონთა სხდომა საქმეს დაამძიმებდა. საქმეს რწმენითი სახეს შეუტუტყუიანებდა. სამართალი სხვა რამ გახლავთ და მისი ყოველმხრივ მჭკრეტელი თვლი, ვინ იცის, რა სიმძორეს აღმოაჩენდა, ვინ იცის, რამდენი ლანდი უდნაწაშალოდ დღენილი დიდი და საშუალო ქართველისა წამოიშლებოდა მესხიერებისა და თვალსა წინაშე, რამდენი შავი საქმე ვადაეშლებოდა საზოგადოებრივ აზრს... ამას მოვერიდე.

ამბობთ, მართალი იცით, აი მართალი ეს გახლავთ! სხვა სიმართლე არ არსებობს და მე ვიღებ სრულ პასუხისმგებლობას ყოველი აქ აღბეჭდილი სიტყვისა და აზრის სიმართლეზე; და მოველი რა, რომ მომთხოვთ ამის დამტკიცებას, აქვე ვაახლებთ ჩემი ვექილის ვინაობას და მისამართს: —

Dr. A. Menz, Rechtsanwalt. Berlin, w 15, Fasanenstrasse 74.

შ. ქარუმიძე

არსებობს თუ არა საიდუმლო შემთანხმება მოსკოვსა და ანკოვსა შორის კამპანის შესახებ

ამ სათაურით ჟურნალ „კავკას“-ში (იხ. N 6) მოთავსებულია წერილი, რომელიც ეკუთვნის ფრანგ ჟურნალისტს ბ-ნ დ. მოლს. ეს უკანასკნელი მთელი ოცდაათი წლის განმავლობაში იყო შეუცვლელი კორესპონდენტი „ჟურნალ დე დებასი“ ოსმალეთსა და ბალკანეთში; კარგი მცოდნეა თურქული ენისა და პირადათ იცნობს ახალ გაზრდა ოსმალეთის ხელმძღვანელებს.

ბ-ნ მოლს არა ჰგონია, რომ ხმები მოსკოვისა და ანკოვის შეთანხმების კავკასიის შესახებ სიმართლეს შეეფერებოდეს. იგი ამტკიცებს, რომ თვით ოსმალეთში ამის შესახებ არასოდეს კინცხობდნენ და ამის შესახებ არასოდეს მოხსენიებდნენ. იგი ამტკიცებს, რომ თვით ოსმალეთში ამის შესახებ არასოდეს მოხსენიებდნენ და ამის შესახებ არასოდეს მოხსენიებდნენ.

Gérante : L. SAINT-REMY. Imprimerie « PASCAL », 13, rue Pascal, PARIS (5e)

სხვა საგანზე, ლაპარაკობს გამყრელიძეზე, დემიდოვზე; აქვს პირველ და ისეთ ნაირად, რომ ძალაუფლებურად გახსენდება ადამიანს „გამყრელიძის წერილთან“ დართული წინასიტყვაობა; იმეორებს გამყრელიძის შეცდომას და უწოდებს დემიდოვს მეორე მდივნის სახელს. ამასთანავე აცხადებს, რომ ის ვერ მიხვდა, თუ ვისთვის რა ინტერესს წარმოადგენს „გამყრელიძის წერილის“ გამოქვეყნების ამბავი; რომ თურმე მოსკოვს მისვლია უდიდესი დიპლომატიური მარცხი, რომელიც მისთვის მიუყენებია გუგულა გამყრელიძის, — დიახ, ასე სწერია, და ასეთ სიბრძნეს სწერს ქართული საქმის ხელმძღვანელი; რომ გამყრელიძის დაუმტკიცებია, ბოლშევიკები ეწვეიან თავის მუშაობას ემერატიაში, — თითქოს ამას რაიმე დამტკიცება სჭირდა ან სჭირა, — ერთი სიტყვით, მის წერილში არის მრავალი რამ და არ არის მხოლოდ ერთი, ის, რაც უნდა იყოს: — პასუხი ბ-ნ ვაკარის განცხადებაზე, — ჩემი ინფორმაციები ეძებთ თქვენი „პოლიტიკური ცენტრის“ ხელმძღვანელთა შორისო.

და ბოლოს, სწორედ ნილისტური „გამბედაობით“ იერიშზედაც კი გადადის: — მისი აზრით, თურმე, საგამომძიებლო კომისია სჩადის ისეთ რამეს, რაც არ შეეფერება არც კოლონიის ღირსებას და არც ქართული საქმის ინტერესს, და მოითხოვს ოქმებს „შესახებ ნოე რამიშვილის მკვლელობისა“, თითქოს საგამომძიებლო კომისია არა იყავდეს ამ საქმეს და არა გუგულა გამყრელიძის და მის ზურგს უკან დამატული ორი ქართველი „პოლიტიკური მოღვაწის“ ვინაობას. ასეთი წერილის შემდეგ, კომისია, რასაკვირველია, იძულებული გახდა მეორედ მიემართნა ბ-ნ ყორღანისთვის. და ვინაიდან ეს მიმართვა, საესე ავტორთა მხრივ თავისი მოვალეობის შეგნებით, თავდაპირველი, მაგრამ ამავე დროს მაგარი და გარკვეული, არის მართლა ღირსეული პასუხი და შესანიშნავი დოკუმენტი; ჩვენ მასაც მთლიანად მოვიყვანთ: — დიდათ პატივცემულო, ბატონო თავჯდომარე,

მივიღე თქვენი 24 ენკენისთვის ბარათი და კომისიის მოვასხენე. კომისიის დავალებით მაქვს პატივი შემდეგი ვაცნობთ: — კოლონიის ჩვენი კომისიისათვის ბოლშევიკთა პროვოკაციასთან ბრძოლის მეთოდების შემუშავება არ დაუვალეობისა. ამიტომ კომისია ამ საგანს მიზნად ვერ დაისახავდა და პროვოკაციის შესახებ მას მხოლოდ მცირედოდენი მასალა თუ მოეყოლება. ხოლო გამყრელიძის წერილის რუსულ გაზეთში მოთავსების ფაქტი და ამ წერილში მოყვანილი ცნობები კომისიას დიდათ ეინტერესება. და ეს უმთავრესად იმიტომ, რომ ამ წერილის რუსულ გაზეთში მოთავსებამ და აღნიშნულმა ცნობებმა ქართველთა შორის დიდი მღელვარება გამოიწვია. კომისიის მიზანია რა თავის უპირველეს მოვალეობად შეეცადოს ქართველთა შორის მშვიდობიანობა და ურთიერთისადმი ნდობა აღადგინოს, ის დიდ მნიშვნელობას აკერძებს გამყრელიძის წერილს რუსულ გაზეთში მოთავსებასა და სურს ეს საკითხი ძირიანად გამოარკვიოს. რუსულ გაზეთის რედაქციასთან მოსალაპარაკებლად კომისიამ თავისი სამი წევრი წარგზავნა. მათ ეუბო ეზადებათ, რომ ბ-ნ ვაკარს (რუსული გაზეთის წარმომადგენელს) თქვენც ჰყავდით მხედველობაში, როდესაც ის ამტკიცებდა, რომ მას გამყრელიძის წერილის შინაარსი ავტორიტეტულმა პირებმა დაუდარსტურეს და რედაქციის წინასიტყვაობის მასალა მისცეს. ყოველი ეუბოს გასაფანტავად კომისიამ თავის მოვალეობად ჩასთავა ვაკართან მოლაპარაკების ოქმები თქვენთვის გუგულა და გამყრელიძის საკითხი გაგერკვათ. ჩვენის რწმენით, კოლონიის დიდათ ეინტერესება ეს საგანი და, დარწმუნებული, რომ ამ რწმენას თქვენც იზიარებთ, ვბედავთ და განმეორებთა გთხოვთ ეს საკითხი გავვირკვიოთ. ნოე რამიშვილის მოკვლის გამოძიება ჩვენი კომისიის მუშაობის საგანს არ შეადგენს და ამიტომ ამ საკითხის შესახებ უტარდასაღეს მასალა არ მოგვეპოება. ერთმა მოწმეთაგანმა ბ. გეგელიას, სხვათა შორის, რამიშვილის მკვლელობაში ერთნაირ მონაწილეობის ბრალ-

დებაც წაუყენა. ეს ბრალდება საგანგებოდ გამოყოფილმა კომისიამ გამოძიდა და მხოლოდ განსაზღვრულ ფარგლებში, რამდენათაც ბ. გეგელიას შეეხებოდა. თუ მოისურვებთ ამ საგანგებო კომისიის მიერ გამოტანილ აზრს მოგართმევთ და განმარტებისათვის ამ განსაკუთრებულ კომისიის თავჯდომარე ვეახლებათ. დავსთვებო თქვენი ღრმა პატივისცემული, კომისიის თავჯდომარე გ. ჟურული. პ. ს. — ამასთან ერთად ბ-ნ ვაკარის უკანასკნელი წერილის ასლსაც გიგზავნი.“

ამ წერილში საგამომძიებლო კომისია უკვე პირდაპირ ეუბნება ბ. ყორღანის: — რას ტყვიო, კვალმა თქვენთან მოგვიყვანა და ეუბები თქვენზე გვაქვსო. მაგრამ ბ. ყორღანის აღარ სურს წერილის წერა. ის იწვევს ბ-ნ ჟურულს, რომლისათვისაც უთქვამს, „რომ გასავეები მიზეზების გამო, იგი ამ საქმის გამოძიების შესახებ გამოსთქვამს თავის აზრს მხოლოდ როგორც კერძო პირი“. მისი აზრით დემიდოვის როლის აღმოჩენას დიდი დადებითი მნიშვნელობა აქვს ბოლშევიკების მუშაობის ბოროტი ხასიათის გამოსამკლავებლად. გამყრელიძის წერილის შესახებ მასაც ეჩვენება, რომ ქართველი მოღვაწე იქ მოთავსებულ მთელი რიგ შეცდომებისა ვერ დაუშვებდა. (პირველად ასეთი აზრი გამოთქმული აქვს ბ. მენაღარაშვილს. —კ-ი.) არსებითად ბ-ნ ყორღანისმა გაიმეორა ის, რაც მას ნათქვამი აქვს ჩვენდამი გამოგზავნილ პირველ წერილში“.

აი შემდეგი, რომელიც გამოიღო შემოძრევილი კომისიის წერილი!

ყველასათვის ცხადია, რომ ბ-ნი ყორღანი გაუტრბის პირდაპირ პასუხს. რას წარმომადგენენ ის „გასავეები მიზეზები“, რომლებიც ხელს უშლიან ემერატის მეთაურს დაიცვას ემიგრაცია ცილისწამებათაგან? და თუ ვინდ ასეთი მიზეზებიც დაეუშვათ, ნუ თუ ბ-ნ ყორღანის არ შეეძლო „როგორც კერძო პირი“ ვაკართან, ჩარეულიყო ამ საქმეში და გამყრელიძის ზურგს უკან დამატულ

„ქართველ მოღვაწეების“ გამოაშკარავებაში მონაწილეობა მიელო? რას ნიშნავს ეს განმეორებითი ქება ჯაშუშისა და ხმამალის შიქსტა, თითქოს — და ბოლშევიკების მარცხის შესახებ და შემდეგ: — აბა, როგორ მოგწონთ ეს ცალი ყბით ნათქვამი: ქართველი მოღვაწე იქ მოთავსებულ მთელ რიგ შეცდომებისა ვერ დაუშვებდაო. განა ასეთი უნდა იყოს ქართული საქმის ხელმძღვანელის პასუხი? ჩვენ გვგონია, რომ პასუხი უნდა ყოფილიყო სულ სხვანაირი, — ცხადი, პირდაპირი, გარკვეული, ყოველივე ბუნდოვანებას მოკლებული, მაგარი და მკაფიო. აი ისეთი, მაგალითად, როგორც არის პასუხი ბ-ნ სამსონ ფირცხალავასი, რომელიც აღუფრთხვლები ეუბნება საგამომძიებლო კომისიას: — „რა კავშირი უნდა მქონდეს მე ვინმე პროვოკატორთან და მის მუშაობასთან“—ო... ან კიდევ ისეთი, როგორც არის პასუხი ბ-ნ იოსებ გობეჩიასი, ბ-ნ ექვთიმე თაყაიშვილის და სხვების.

ჩვენ გვგონია, რომ აქ აღარაფერია ბინდში დაჩრჩილი, ყოველისფერი გარკვეულია და ცხადი.

მაგრამ მაინც საჭიროდ მიგვაჩნა აღნიშნოთ ერთი გარემოება. ბ-ნ ყორღანის ჩვენების გარეშე მდებარე, მაგრამ პირადათ მასთან დაკავშირებული. 1933 წლის 26 მაისს და 3 ენკენისთვის რუსული გაზეთის „პოსტ. ნოვ.“-ის თანამშრომელმა ბ. ვაკარმა განაცხადა: — ჩემი ინფორმაციები იმ საქმის გამო, რომელიც ქართულმა ასოციაციამ ბოროტმოქმედებად მიიჩნია, არიან უკანასკნელი მოღვაწეები და ეკუთვნის პოლიტიკური ცენტრის“ ხელმძღვანელობასო. 14 ენკენისთვის საგამომძიებლო კომისიამ ეს ჩვენებები გადაუგზავნა აღნიშნული „ცენტრის“ თავჯდომარეს ბ-ნ ყორღანისა. და ამის შემდეგ გადის თერთმეტი თვე და ბ-ნი ყორღანი არც პასუხსა სთხოვს ბ-ნ ვაკარს და არც რაიმე ისეთ მოქმედებას სჩადის, რომლის მიზანი იყოს ლაჩარ ბოროტმოქმედთა აღმოჩენა. რატომ?